

ПЕДАГОГІЧНІ ЗДІБНОСТІ, ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА МАЙСТЕРНІСТЬ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА

В період національного відродження та розвитку України як демократичної Європейської держави, викладачу відводиться особлива роль і місце у суспільстві, що підкреслюється в основних нормативних та законодавчих документах про освіту України.

За даними соціологів, покоління сучасної молоді в останні десятиріччя за основними показниками соціального і фізичного розвитку помітно поступається попереднім поколінням.

Відповідно і вимоги до сучасного викладача суттєво відрізняються від вимог навіть п'ятирічної давнини і цілком зрозуміло чому. Педагог має бути не тільки фахівцем в своїй професії, а й володіти високим мистецтвом навчати й виховувати, неодмінно підпорядковуючись вимогам сьогодення.

Не секрет, що є викладачі, які позбавлені здатності передавати свої знання іншим, навіть пояснити елементарні речі, в яких самі орієнтуються бездоганно.

Відомий педагог А.С. Макаренко неодноразово акцентував увагу на тому, що досягнення висот педагогічної майстерності потребує максимальних особистих зусиль, енергії, природних нахилів і здібностей, великої працездатності і, найголовніше – безмежного бажання стати педагогом – майстром.

Всіх викладачів навчальних закладів можна умовно поділити на три групи: (1) викладачі, що мають переважуючою педагогічну спрямованість; (2) викладачі, що мають переважуючою дослідницьку спрямованість; (3) викладачі, що мають збалансовану педагогічну і дослідницьку спрямованість. На думку науковців, до якої групи не належав би викладач, він обов'язково повинен мати наступні педагогічні здібності: здатність перетворювати навчальний матеріал на доступний та цікавий для аудиторії; здатність організовувати аудиторію до навчання; здатність позитивно впливати на аудиторію; здатність любити свою роботу; здатність творити під час роботи; здатність змістовно, яскраво, образно і переконливо викладати свої думки.

Виникнення вимог до професійної діяльності та підготовки, до особистості викладача, до рівня володіння предметом, до професійних знань та вмінь з психології і педагогіки, вимоги до культурно-естетичної підготовки викладача, їх розвиток та вдосконалення, поступове відмирання окремих із них пов'язане з потребами сучасного суспільства, що постійно і безперервно розвивається.

Головною умовою навчання є взаємозв'язок трьох положень: (1) накопичення емпіричного матеріалу, заснованого на досвіді, його типізація, класифікація та групування; (2) встановлення імперичних зв'язків і елементів, що складають процес навчання; (3) формування теоретичних, узагальнених, об'єктивних відносин, що складають процес навчання, виявлення їх причин та розвитку.

Розглядаючи кваліфікаційні характеристики викладача, можна визначити 5 основних вимог: (1) вимоги до особистості вчителя; (2) вимоги до професійної підготовки викладача; (3) вимоги до загальних і професійно орієнтованих знань і умінь з психології та педагогіки; (4) культурно-естетичні вимоги; (5) вимоги до професійно-методичних знань і вмінь.

Підвалиною педагогічної майстерності є професійна компетентність. Знання вчителя звернені, з одного боку, до дисципліни, яку він викладає, а з другого — до учнів, психологію яких мусить добре знати. Знання педагога — не сума засвоєних дисциплін, а особистісно забарвлена усвідомлена система, де є місце власним оцінкам, критичним поглядам, адже головне в житті не саме знання, а та гармонія, яка виявляється, коли знання добре вміщені в душі, та філософія, яка визначає людину, її світогляд.

В оволодінні педагогічною майстерністю можна визначити кілька рівнів: *елементарний рівень*, коли у вчителя наявні лише окремі якості професійної діяльності; *базовий рівень*, коли учитель володіє основами педагогічної майстерності: педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, стосунки з учнями і колегами розвиваються на позитивній основі тощо; *доскналий рівень*, що характеризується чіткою спрямованістю дій учителя, їх високою якістю, діалогічною взаємодією у спілкуванні; *творчий рівень*, який характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності.

Істотною є також і та обставина, що навчання відбувається направленим, організованим шляхом. А це означає, що процес навчання, як процес розумового розвитку, вимагає опори на основоположні дані науки про функції і природу мислення, опори на фізіологію вищої нервової діяльності і психологію. Тобто, навчання має бути якомога в найтіснішому зв'язку з психофізіологією і психологією навчання. Ці обставини вимагають від викладачів застосування активної психічної діяльності студентів, що впливає на розвиток їх творчої розумової роботи; обгрунтованого психологічного підходу до кожного заняття і, що особливо важливо, кожен викладач повинен вміти моделювати студентську аудиторію, управляти її пізнавальною діяльністю.

Зміст професійної компетентності — це знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології. Розв'язання кожної педагогічної задачі актуалізує всю систему педагогічних знань учителя, які виявляються як єдине ціле.

Отже, підготовка майбутніх фахівців для розвиненої держави буде здійснюватися набагато ефективніше якщо: (1) процес оволодіння базовими знаннями уміннями і навичками здійснюватиметься не стихійно, а на основі системно-прагматичного підходу; (2) активно використовуватимуться творчі проектування і інші елементи сучасних освітніх технологій; (3) будуть розроблені методики тестування і контролю рівня професійної підготовки за допомогою оцінки саме комунікативних умінь.

Література

1. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности. Учебн. пособие для слушателей факультетов и институтов повышения квалификации преподавателей вузов и аспирантов. — М.; Аспект-пресс; 1995. — 271 с.
2. Гоноболин Ф. Н. Психологический анализ педагогических способностей. В сб. Способности и интересы. М.; 1962. — С. 237.
3. Чепелева Н.В. Психологічна культура вчителя // Психологія: Зб. наук. праць. Вип. 4 // — К.: НПУ, 1999. — С.22-26.